EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 3.6.2021.
COM(2021) 290 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Regulas (ES) Nr. 910/2014 par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū (*eIDAS*) izvērtēšanu

{SEC(2021) 229 final} - {SWD(2021) 130 final}

1. IEVADS

Šajā ziņojumā izklāstīti rezultāti, kas gūti, novērtējot Regulu (ES) Nr. 910/2014 par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū (*eIDAS* regula)[1]. Regulas 49. pantā Komisijai ir noteikts pienākums pārskatīt šīs regulas piemērošanu un jo īpaši novērtēt, vai ir lietderīgi grozīt tās darbības jomu vai konkrētus noteikumus, ņemot vērā regulas piemērošanā gūto pieredzi, kā arī tehnoloģiskos sasniegumus un attīstību tirgus un tiesiskajā jomā[2], un attiecīgā gadījumā ziņojumam būtu jāpievieno tiesību aktu priekšlikumi.

Pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā ir sīkāk izklāstīti pierādījumi un analīze, kas apstiprina minētos konstatējumus.

1.1. *eIDAS* regulējums

2014. gadā pieņemot *eIDAS* regulu, ES aizsāka pilnīgi jaunu pieeju, ieviešot pirmo pārrobežu regulējumu uzticamām digitālajām identitātēm un uzticamības pakalpojumiem, kuru tagad atzīst un ievēro visā pasaulē. *eIDAS* regulas mērķis bija dot visiem ES iedzīvotājiem iespēju piekļūt publiskajiem pakalpojumiem visā ES, izmantojot savā piederības valstī izsniegtu elektroniskās identifikācijas līdzekli (e-ID). Tās nolūks bija stiprināt elektronisko darījumu uzticamību iekšējā tirgū, nodrošinot vienotu pamatu drošai un netraucētai elektroniskai mijiedarbībai starp iedzīvotājiem, uzņēmumiem un publiskām iestādēm, tādējādi palielinot publisko un privāto tiešsaistes pakalpojumu, elektroniskās darījumdarbības un elektroniskās komercijas rezultativitāti ES. Ar regulu atcēla Direktīvu 1999/93/EK par Kopienas elektronisko parakstu sistēmu, kura būtībā attiecās vienīgi uz elektroniskajiem parakstiem.

Kā norādīts regulas tiesiskajā pamatā — LESD 114. pantā —, viens no tās mērķiem bija novērst pastāvošos šķēršļus iekšējā tirgus darbībai, veicinot dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu, it īpaši e-ID, autentifikācijas, parakstu un saistītu uzticamības pakalpojumu savstarpēju atzīšanu un pieņemšanu pārrobežu līmenī, ja tas vajadzīgs, lai veiktu vai pabeigtu elektroniskas procedūras vai darījumus.

Pirms regulas stāšanās spēkā nebija visaptveroša ES pārrobežu un starpnozaru regulējuma drošiem, uzticamiem un viegli īstenojamiem elektroniskiem darījumiem, kurā būtu ietverta elektroniskā identifikācija, autentifikācija un uzticamības pakalpojumi. Komisijas 2012. gada 4. jūnija priekšlikumā (COM(2012) 238 final), kam pievienots ietekmes novērtējums (SWD(2012) 135 final), noteikti šādi četri vispārīgie mērķi:

- nodrošināt digitālā vienotā tirgus izveidi;
- veicināt galveno pārrobežu publisko pakalpojumu izveidi;

---

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 910/2014 (2014. gada 23. jūlijs) par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK, (OV L 257), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0910&from=LV.

[2] "Komisija pārskata šīs regulas piemērošanu un ziņo Eiropas Parlamentam un Padomei ne vēlāk kā 2020. gada 1. jūlijā. Komisija jo īpaši novērtē, vai ir lietderīgi grozīt šīs regulas darbības jomu vai konkrētus tās noteikumus, tostarp 6. pantu, 7. panta f) punktu un 34., 43., 44. un 45. pantu, ņemot vērā šīs regulas piemērošanā gūto pieredzi, kā arī tehnoloģiskos sasniegumus un attīstību tirgus un tiesiskajā jomā."

- stimulēt un stiprināt konkurenci vienotajā tirgū;
- palielināt lietotājdraudzīgumu (iedzīvotājiem un uzņēmumiem).

Neskatoties uz to, ka regula sasniedz daudzus tajā minētos mērķus un ir kļuvusi par pamatelementu, kas veicina vienoto tirgu vairākās nozarēs (piemēram, attiecībā uz finanšu pakalpojumiem un datu piekļuves un atkalizmantošanas nodrošināšanu administratīvajās procedūrās), tajā ir vairāki ierobežojumi: nav pienākuma paziņot par valsts e-ID shēmām, ierobežoti atribūti (persondatu elementi), kurus var droši atklāt trešām personām, tiesību akta koncentrēšanās uz publisko sektoru un nav skaidru stimulu privātpersonām izmantot valsts e-ID. Turklāt Eiropas elektroniskās identitātes ekosistēma aptver dažādas valstu normatīvās vides, digitālās pārvaldības līmeņus, kultūru un dažādus uzticības valsts iestādēm līmeņus.

1.2. Konteksts

Digitālās identitātes nodrošināšanā notiek būtiskas izmaiņas. Tādas struktūras kā bankas, elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēji vai komunālo pakalpojumu uzņēmumi, no kuriem dažiem saskaņā ar likumu ir pienākums apkopot identitātes atribūtus, izmanto savas procedūras, lai darbotos kā verificēti identitātes nodrošinātāji. Interneta starpnieki, tostarp lielas sociālo mediju platformas un interneta pārlūkprogrammas[3], darbojas kā faktiskie digitālās identitātes vārtziņi un piedāvā *BYOI* (jeb *bring your own identity*) risinājumus, kas ļauj to lietotājiem autentificēties trešo personu tīmekļa vietnēs un pakalpojumos, izmantojot savus lietotāju profilus. Uz šīs ērtības rēķina tiek zaudēta kontrole pār izpaustajiem persondatiem, turklāt šie e-ID līdzekļi nav savienoti ar verificētu fizisko identitāti, tāpēc ir grūtāk mazināt krāpšanas un kiberdrošības draudus. Liela daļa ES iedzīvotāju vēlas piekļuvi drošai digitālajai identitātei, kuru varētu izmantot, lai piekļūtu tiešsaistes pakalpojumiem[4]. Visbeidzot, lai gan ir daudz dažādu viedokļu par digitālās identitātes nākotni, ir pienācīgi jāapsver valstu valdību svarīgā nozīme tālejošas digitālās identitātes ekosistēmas izstrādē.

Mūsdienās lietotāji sagaida raitu interneta pārlūkošanu, mobilās lietotnes un vienotas pierakstīšanās risinājumus, kurus var izmantot tiešsaistes pakalpojumiem publiskajā un privātajā sektorā, aptverot visus identifikācijas lietošanas gadījumus, sākot no pseidonimizētas pieteikšanās tiešsaistes platformā un beidzot ar drošu identifikāciju e-veselības vai interneta bankas pakalpojumiem. Droša tiešsaistes identifikācija un atribūtu akreditācijas datu apmaiņa kļūst arvien nozīmīgāka, jo palielinās personalizētu un tādu pakalpojumu skaits, kuros ir jāapliecina sava identitāte. Spēja identificēties digitāli kļūs par svarīgu sociālās iekļaušanas faktoru, un digitālās identitātes nodrošināšana būs stratēģisks līdzeklis.

Savā runā par stāvokli Savienībā 2020. gada 16. septembrī Eiropas Komisijas priekšsēdētāja paziņoja par Komisijas vērienīgo mērķi nodrošināt drošu un uzticamu digitālo identitāti visiem ES iedzīvotājiem: *"Mēs vēlamies noteikumu kopumu, kura centrālais elements ir cilvēki. (..) Tas ietver kontroli pār mūsu persondatiem, kas šodien joprojām ir pārāk reta. Katru reizi, kad lietotne vai tīmekļa vietne mums lūdz izveidot jaunu digitālu identitāti vai viegli pieteikties, izmantojot lielu platformu, mums nav ne jausmas, kas patiesībā notiek ar mūsu datiem. Tāpēc Komisija drīzumā ierosinās drošu Eiropas e-identitāti. Tādu, uz ko mēs paļaujamies un ko ikviens iedzīvotājs var izmantot jebkurā vietā Eiropā, lai darītu visu, sākot*

[3] Piemēram, *Facebook* vai *Google* lietotāji var izmantot savus kontus, lai pieteiktos vietnē *Booking.com* vai pievienotos sistēmai *EU Login*: https://developers.facebook.com/docs/facebook-login/overview, https://developers.google.com/identity/.

[4] *Eurobarometer 503, Attitudes towards the impact of digitalisation on daily lives*, 2019. gada decembris, skatīt https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2228.

ar nodokļu nomaksu un beidzot ar velosipēda nomu. Tehnoloģiju, ar kuras palīdzību mēs varam kontrolēt, kādi dati tiek izmantoti un kā tie tiek izmantoti."

Eiropadome atbalstīja Komisijas vērienīgo mērķi un Padomes 2020. gada 1. un 2. oktobra secinājumos aicināja Komisiju līdz 2021. gada vidum nākt klajā ar priekšlikumu par Eiropas digitālās identitātes regulējuma iniciatīvu:

Eiropadomes secinājumos aicināts *"izstrādāt ES mēroga drošas publiskās elektroniskās identifikācijas (e-ID), tostarp sadarbspējīgu digitālo parakstu, regulējumu, lai iedzīvotāji varētu kontrolēt savu tiešsaistes identitāti un datus, kā arī piekļūt publiskiem, privātiem un pārrobežu digitālajiem pakalpojumiem". Eiropadome aicina Komisiju līdz 2021. gada vidum nākt klajā ar priekšlikumu par Eiropas digitālās identitātes regulējuma iniciatīvu.*

Elektroniskā identifikācija ļauj iedzīvotājiem un uzņēmumiem pierādīt savu identitāti, kad tie piekļūst pakalpojumiem tiešsaistē. Uzticamības pakalpojumi, piemēram, elektroniskie paraksti, paaugstina tiešsaistes darījumu drošību, ērtumu un efektivitāti. *eIDAS* regula ir vienīgais pārrobežu regulējums fizisko un juridisko personu uzticamiem e-ID un uzticamības pakalpojumiem. *eIDAS* dod iespēju pārrobežu mērogā atzīt valdības izsniegtus e-ID piekļuvei publiskajiem pakalpojumiem ar nosacījumu, ka par e-ID ir paziņots saskaņā ar *eIDAS*. *eIDAS* arī izveido ES tirgu uzticamības pakalpojumiem, kas atzīti pāri robežām ar tādu pašu juridisko statusu kā to tradicionālie līdzvērtīgie procesi, kuru pamatā ir papīra dokumenti.

2. NOVĒRTĒJUMA GALVENIE KONSTATĒJUMI

Novērtējuma galvenos konstatējumus saskaņā ar novērtēšanas kritērijiem var apkopot šādās sadaļās.

2.1. Lietderība

Pateicoties elektroniskās identitātes noteikumiem, ir izveidots *eIDAS* tīkls, kura mērķis ir dot iespēju paziņotajā e-ID shēmā iekļauto identifikācijas līdzekļu īpašniekiem piekļūt tiešsaistes publiskajiem pakalpojumiem pāri robežām. ES līmenī ir panākta tikai nedaudzu e-ID shēmu sadarbspēja[5].
Ar *eIDAS* regulu ir sekmīgi ieviesta juridiskā noteiktība attiecībā uz uzticamības pakalpojumu atbildību, pierādīšanas pienākumu, juridiskajām sekām un starptautiskajiem aspektiem, taču daži jautājumi joprojām nav atrisināti. Kopš *eIDAS* regulas ieviešanas ir palielinājusies uzticamības pakalpojumu pieejamība un izmantošana ES, taču ir atšķirības starp dalībvalstīm un dažādiem uzticamības pakalpojumiem.

Neskatoties uz dažiem panākumiem, regula nav īstenojusi savu lietderības potenciālu. Ir paziņots tikai par dažiem e-ID, un tas ierobežo to ES iedzīvotāju daudzumu, uz kuriem attiecas paziņota e-ID shēma (59 % iedzīvotāju). Paziņoto e-ID pieņemšana ir ierobežota, jo ne visi *eIDAS* mezgli darbojas, ir ierobežots to publisko pakalpojumu skaits, kas piedāvā *eIDAS* paziņojumu vai kas ir savienoti ar infrastruktūru, un tehniskas kļūdas neļauj lietotājiem rezultatīvi autentificēties.

Uzticamības pakalpojumu jomā regulas mērķis saglabāt tehnoloģiju neitralitāti ir novedis pie atšķirīgas prasību interpretācijas starp dalībvalstīm — arī tāpēc, ka nav pieņemti papildu

[5] Kopš regulas e-ID daļas stāšanās spēkā 2017. gada septembrī 14 dalībvalstis ir paziņojušas vismaz par vienu e-ID shēmu un četras dalībvalstis jau ir paziņojušas par vairākām shēmām. Kopumā līdz šim ir paziņots par 19 e-ID shēmām: https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/Country+overview.

īstenošanas akti. Nevar secināt, ka ES līmenī ir pilnībā sasniegti vienlīdzīgi konkurences apstākļi. Tomēr ar *eIDAS* regulu ir izveidots stingrs regulējums, kuru var papildināt ar nepieciešamajiem standartiem un prasībām, lai mazinātu pašreizējo tirgus sadrumstalotību, uzraudzības struktūru un atbilstības novērtēšanas struktūru interpretācijas atšķirības, kā arī pastiprinātu sadarbību starp uzraudzības struktūrām.

2.2. Efektivitāte

Sākotnējais izvērtējums liecina, ka skaitliski izsakāmās izmaksas līdz šim ir bijušas augstākas nekā ieguvumi. e-ID jomā tas ir noticis mazās izplatības dēļ, kādēļ ieguvumi netika realizēti.

Galvenās ieinteresēto personu grupas, kurām *eIDAS* regulas e-ID daļa ir radījusi izmaksas un ieguvumus, ir valstu iestādes, *eIDAS* mezglu operatori, e-ID izsniedzēji un pakalpojumu sniedzēji. Uzticamības pakalpojumu jomā galvenās ieinteresēto personu grupas, kas saskārās ar galvenajām izmaksām un ieguvumiem, ir akreditācijas, atbilstības novērtēšanas un uzraudzības struktūras un kvalificēti un nekvalificēti uzticamības pakalpojumu sniedzēji.

Atsevišķām ieinteresētajām personām no tā ievērojama daļa ir paredzamie ieguvumi (kas tiek diskontēti kā nākotnes ieguvumi), kas skaitļos ir grūti izsakāmi. Pārvaldības regulārās izmaksas uzticamības pakalpojumu jomā ir ierobežotas un galvenokārt saistītas ar atbilstības nodrošināšanu. Atsevišķām ieinteresētajām personām ievērojama daļa ieguvumu šajā posmā ir tikai hipotētiska (diskontēti kā nākotnes ieguvumi), un tāpēc tie skaitļos ir grūti izsakāmi. Uzticamības pakalpojumu sniedzēju ieguvumi ir ieņēmumi no uzticamības pakalpojumu sniegšanas citās ES valstīs un tirgus bāzes paplašināšanas.

2.3. Būtiskums

Kopš *eIDAS* regulas ieviešanas e-ID ekosistēma ir pamatīgi mainījusies, palielinoties privāto identitātes nodrošinātāju ietekmei. Ņemot vērā to, ka ir palielinājies digitālo darījumu skaits, visiem ES iedzīvotājiem vajadzētu būt piekļuvei drošai un sadarbspējīgai digitālajai identitātei, taču pašlaik tā nav. *eIDAS* tiesiskā regulējuma mērķi joprojām ir būtiski, lai atrisinātu sākotnēji konstatētās problēmas, it īpaši, lai apmierinātu nepieciešamību samazināt tirgus sadrumstalotību, ar kopīgu standartu pieņemšanu nodrošinot uzticamības pakalpojumu pārrobežu un starpnozaru sadarbspēju. Pašreizējā *eIDAS* regulas darbības joma un koncentrēšanās uz e-ID shēmām, par kurām paziņojušas ES dalībvalstis, un uz piekļuves nodrošināšanu tiešsaistes publiskajiem pakalpojumiem šķiet pārāk ierobežota.

Daži būtiskākie šķēršļi, kas kavējuši izplatību lietotāju un privātā sektora pakalpojumu sniedzēju vidū, nav ļāvuši tiesiskajam regulējumam pilnībā īstenot savu potenciālu. Neskatoties uz to, ka vairākos ES nozaru tiesību aktos ir ieviestas atsauces uz *eIDAS* risinājumiem, *eIDAS* regula vēl nav apmierinājusi konkrētu nozaru (piemēram, izglītības, banku pakalpojumu, ceļojumu, aviācijas nozares) vajadzības. Viens no pašreizējā regulējuma ierobežojošajiem faktoriem attiecībā uz šīm nozaru vajadzībām ir specifisku atribūtu trūkums pa jomām.

Galvenais izaicinājums ir *eIDAS* spēja palikt atbilstīgai jaunākajiem tehnoloģiskajiem sasniegumiem uzticamības pakalpojumu jomā. Ja paplašinātu uzticamības pakalpojumu sarakstu, īpaši, ieviešot uzticamības pakalpojumu elektroniskajai arhivēšanai, uzticamības pakalpojumu, kas atbalsta pārnēsājamus identitātes akreditācijas datus, un uzticamības pakalpojumu elektroniskām virsgrāmatām, tiktu nodrošināts risinājums vairākiem lietojuma

gadījumiem un iedzīvotāji un uzņēmumi varētu digitāli pierādīt savu identitāti vai savus atribūtus/īpašības, neizmantojot šim nolūkam fiziskus dokumentus.

2.4. Saskaņotība

Novērtēšana liecina, ka regulas e-ID daļu atbalsta kopumā saskaņota sistēma e-ID savstarpējai atzīšanai, kuras pamatā ir paziņošana un salīdzinošā izvērtēšana. Uzticamības pakalpojumu sistēma nodrošina uzticamības pakalpojumiem saskaņotu uzraudzības sistēmu. Tomēr ir konstatētas dažas problēmjomas, kas ietekmē regulas iekšējo saskaņotību.

eIDAS regulējumā noteiktās paziņošanas un salīdzinošās izvērtēšanas sistēmas nolūks attiecībā uz e-ID bija sniegt kopīgu izpratni par e-ID shēmas nodrošināto uzticamības līmeni (*LoA*), taču praktiskās īstenošanas izvērtējums liecina, ka ne vienmēr tā notiek. Lai gan tā veicina elastību un tehnoloģisko neitralitāti, joprojām trūkst kopīgas izpratnes par to, kas ir būtisks un augsts *LoA*. Koncentrēšanās uz publiskajiem pakalpojumiem kontrastē ar lietotāja iespēju ierobežot konkrētam pakalpojumam pārsūtītos datus līdz minimumam, kas nepieciešams autentifikācijai, jo vienmēr tiek nosūtīts minimālais datu kopums, lai varētu identificēt personu. Pašreizējās *eIDAS* sistēmas īstenošana neļauj lietotājam atvieglot VDAR principu par datu minimizēšanu un privātuma aizsardzību pēc noklusējuma izpildi, kontrolējot to, kurus datus un ar ko tos kopīgot.

Noteikumos par to, kā ir jāizvērtē uzticamības pakalpojumu sniedzēju atbilstība regulas funkcionālajām prasībām, lai tie iegūtu kvalificēta pakalpojumu sniedzēja statusu, ir daži trūkumi, jo atbilstības novērtēšanas struktūru loma nav pietiekami precizēta, proti, nav pietiekami detalizēti noteikti to pienākumi, atbildība un kompetences līmenis. Daži noteikumi ļauj dalībvalstīm izlemt, vai atzīt noteiktas identifikācijas metodes (piemēram, biometrisko verifikāciju) valsts līmenī, un tas kavē līdzvērtīgu konkurences apstākļu panākšanu regulējuma ziņā un rada nenoteiktību.

2.5. ES pievienotā vērtība

Ar *eIDAS* regulu dalībvalstīm ir radīti stimuli ieviest nacionālos e-ID risinājumus, taču e-ID regulējuma pievienotā vērtība ir izrādījusies ļoti ierobežota tā mazā aptvēruma, izplatības un izmantošanas dēļ. Uzticamības pakalpojumu jomā regula ir nodrošinājusi kopīgu tiesisko regulējumu to izmantošanai, samazinot tirgus sadrumstalotību un palielinot šo pakalpojumu izplatību. Ar uzticamības pakalpojumiem valsts pārvaldes iestādes var modernizēt un digitalizēt pakalpojumus, kā arī digitāli izsniegt pierādījumus, tādējādi samazinot administratīvo slogu.

Attiecībā uz e-ID daļu sākotnēji noteiktās vajadzības, kas pamatoja regulas pieņemšanu, joprojām ir aktuālas, un regulas atcelšana izraisītu sadrumstalotību un negatīvas sekas citās likumdošanas jomās, kuras paļaujas uz *eIDAS*. Daži tiesiskā regulējuma pielāgojumi varētu palielināt tā ES pievienoto vērtību (piemēram, uzticamu valdības e-ID izmantošanas veicināšana privātajā sektorā un regulējuma noteikšana apmaiņai ar īpašiem atribūtiem un akreditācijas datiem, ko nodrošina publiskais un privātais sektors). Attiecībā uz uzticamības pakalpojumiem joprojām pastāv daži šķēršļi, ko rada interpretācija valstī un/vai pretrunīgi valstu tiesību akti, un tie ierobežo uzticamības pakalpojumu izplatību.

3. *eIDAS* REGULĒJUMA PĀRSKATĪŠANA

eIDAS regula ir būtisks elements, kas veicina vienoto tirgu vairākās nozarēs (piemēram, banku nozarē to izmanto dažu nepieciešamo identitātes datu sniegšanai, lai veicinātu atbilstību nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas noteikumiem[6], Maksājumu pakalpojumu direktīva (*PSD2*)[7] balstās uz *eIDAS* uzticamības pakalpojumiem, piemēram, e-zīmogiem un kvalificētiem tīmekļa vietņu autentifikācijas sertifikātiem (*QWAC*), ko izmanto, lai trešo personu maksājumu pakalpojumu sniedzēji varētu apliecināt savu tīmekļa vietņu autentiskumu, administratīvo sertifikātu pārrobežu apmaiņai ir jāizmanto e-ID, kuri balstās uz *eIDAS*, un tie ir svarīgi sekmīgai vienreizējas iesniegšanas principa ieviešanai un izpildei no 2023. gada[8]). Uzticamības pakalpojumu regulējums ir starptautiski atzīts, un tas ir pamats noteikumu projektam[9], kas, domājams, 2021. gadā kļūs par ANO parauglikumu attiecībā uz uzticamības pakalpojumiem elektroniskajā tirdzniecībā, un PTO notiekošajām elektroniskās tirdzniecības sarunām[10].

Tomēr daudz kas ir mainījies kopš *eIDAS* regulas pieņemšanas 2014. gadā. Regulējuma pamatā ir valstu e-ID sistēmas, kas atbilst dažādiem standartiem un koncentrējas uz relatīvi nelielu iedzīvotāju un uzņēmumu elektroniskās identifikācijas vajadzību segmentu — drošu pārrobežu piekļuvi publiskajiem pakalpojumiem. Aptvertie pakalpojumi galvenokārt attiecas uz tiem 3 % ES iedzīvotāju[11], kas dzīvo citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā viņi ir dzimuši.

Kopš tā laika ir krasi pieaugusi visu sabiedrības funkciju digitalizācija. Turklāt Covid-19 pandēmija ir ļoti spēcīgi ietekmējusi digitalizācijas ātrumu. Rezultātā gan publisko, gan privāto pakalpojumu sniegšana arvien vairāk kļūst digitāla. Iedzīvotāji un uzņēmumi vēlas, lai būtu iespējams droši un ērti veikt jebkuru darbību tiešsaistē, piemēram, iesniegt nodokļu deklarācijas, iestāties universitātē ārvalstīs, attālināti atvērt bankas kontu vai lūgt aizdevumu, nomāt automobili, dibināt uzņēmumu citā dalībvalstī, autentificēties maksājumiem internetā vai iesniegt savu piedāvājumu tiešsaistes aicinājumam iesniegt piedāvājumus.

Rezultātā ir krasi pieaudzis pieprasījums pēc tiešsaistes identificēšanas un autentificēšanas līdzekļiem, kā arī līdzekļiem, ar ko droši un ar augstu datu aizsardzības līmeni digitāli apmainīties ar informāciju, kas saistīta ar identitāti, atribūtiem vai kvalifikācijām[12]. Tas ir izraisījis paradigmas maiņu, proti, notiek virzība uz progresīviem un ērtiem risinājumiem, kas spēj integrēt dažādus pārbaudāmus lietotāja datus un sertifikātus. Pašlaik šo pieprasījumu nevar apmierināt ar tiem e-ID līdzekļiem un uzticamības pakalpojumiem, ko regulē ar *eIDAS*, ņemot vērā regulas pašreizējos ierobežojumus. Identifikācijas vai autentifikācijas līdzekļi, kurus privātais sektors ir izstrādājis ārpus *eIDAS* regulējuma, ir tikai daļējs risinājums šai

---

[6] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK.

[7] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2366 (2015. gada 25. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK.

[8] Vienreizējas iesniegšanas princips no 2023. gada ļaus valsts pārvaldes iestādēm pārredzamā un drošā veidā atkalizmantot un kopīgot datus un dokumentus, ko cilvēki jau ir iesnieguši. (14. pants Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2018/1724 (2018. gada 2. oktobris), ar ko izveido vienotu digitālo vārteju, lai sniegtu piekļuvi informācijai, procedūrām un palīdzības un problēmu risināšanas pakalpojumiem, OV L 295, 21.11.2018.)

[9] https://undocs.org/en/A/CN.9/WG.IV/WP.167

[10] Skatīt, piem., *UNCITRAL* IV darba grupas "Elektroniskā tirdzniecība" 2021. gada 6.–9. aprīļa sesijas dokumentus (angļu val.): https://uncitral.un.org/en/working_groups/4/electronic_commerce.

[11]. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_citizens_living_in_another_Member_State_-_statistical_overview.

[12] Piemēram, Itālijā *SPID* sistēmas (ieviesta 2016. gadā) lietotāju skaits 2019. gada beigās bija aptuveni 5 miljoni. Pašlaik ir vairāk nekā 18 miljonu aktīvo lietotāju (skatīt https://avanzamentodigitale.italia.it/it/progetto/spid) ar stabilu pieaugumu ~1 miljons lietotāju mēnesī. *SPID* lietošanas reižu skaits ir pieaudzis no aptuveni 55 miljoniem visā 2019. gadā līdz aptuveni 32,4 miljoniem 2021. gada februārī vien.

problēmai. Lai gan tie piedāvā lietotājdraudzīgus trešo personu autentifikācijas pakalpojumus (piemēram, iespēju izmantot *Facebook* vai *Google* kontu, lai pieteiktos dažādos pakalpojumos), tos nereti izmanto, lai piekļūtu neregulētiem privātiem tiešsaistes pakalpojumiem, kuriem nav nepieciešams augsts drošības līmenis. Tie nevar piedāvāt tādu pašu juridiskās noteiktības, datu aizsardzības un privātuma līmeni, galvenokārt tāpēc, ka ir pašapstiprināti un nevar nodrošināt saikni ar uzticamu un drošu valdības e-ID.

2020. gada februārī Komisija savā Eiropas digitālās nākotnes veidošanas stratēģijā[13] apņēmās pārskatīt *eIDAS* regulu, lai uzlabotu tās lietderību, paplašinātu piemērošanu, aptverot arī privāto sektoru, un veicinātu uzticamu digitālo identitāti visiem ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Covid-19 pandēmijas uzliesmojuma rezultātā kļuva skaidra šīs pārskatīšanas steidzamība. Bezsaistes publisko un privāto pakalpojumu pārrāvumi un pēkšņa vajadzība piekļūt visu veidu publiskajiem un privātajiem pakalpojumiem tiešsaistē un tos izmantot izgaismoja *eIDAS* ierobežojumus gaidīto ieguvumu sniegšanā iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valdībām sešus gadus pēc tās pieņemšanas. Pārskatītā un pastiprinātā *eIDAS* regula spētu apmierināt jaunas tirgus un sabiedrības prasības, pievēršoties vajadzībai pēc uzticamiem risinājumiem, kas sasaistīti ar valdības e-ID, kā ar pēc publiskā un privātā sektora nodrošinātiem atribūtiem un akreditācijas datiem, kurus pilnībā pārvalda lietotājs, ir atzīti visā ES un ir izmantojami, lai piekļūtu gan sabiedriskiem, gan privātiem pakalpojumiem. Tas atbalstītu daudzus esošos vai ierosinātos tiesiskos regulējumus, stiprinot ES vienoto tirgu.

4. SECINĀJUMI

Kopumā *eIDAS* regula ir veicinājusi vienotā tirgus turpmāku attīstību. Tā ir radījusi pamatu identitātes un uzticamības pakalpojumu tirgus attīstībai Eiropas Savienībā, atbalstot arvien augošo vajadzību pēc drošiem digitāliem darījumiem. Tomēr nākotnes perspektīvā, kas ir mainījusies attiecībā uz mērķiem un lietotāju vēlmēm, ir jāuzlabo *eIDAS* regulas lietderība, efektivitāte, saskaņotība un būtiskums, lai sasniegtu jaunus politikas mērķus un atbilstu lietotāju cerībām un tirgus pieprasījumam, ņemot vērā arī neseno digitalizācijas attīstību.

Tirgū parādās jauna vide, kurā uzmanība vairs netiek vērsta uz stingru digitālo identitāšu nodrošināšanu un izmantošanu, bet gan uz īpašu ar šīm identitātēm saistītu atribūtu nodrošināšanu un paļaušanos uz tiem. Aug pieprasījums pēc elektroniskās identitātes risinājumiem, kas var sniegt šīs iespējas, nodrošinot lielāku efektivitāti un augstu uzticības līmeni tādiem gan privātā, gan publiskā sektora pakalpojumiem visā ES, kuros ir nepieciešams identificēt un autentificēt lietotājus ar augstu uzticamības līmeni.

Pašreizējā *eIDAS* regula nespēj apmierināt šīs jaunās tirgus prasības, ņemot vērā, ka tā aprobežojas ar publisko sektoru, tiešsaistes privātajiem pakalpojumu sniedzējiem ir sarežģīti pieslēgties sistēmai, tās pieejamība nav pietiekama visās dalībvalstīs un tā nav pietiekami elastīga, lai būtu piemērota dažādiem gadījumiem.

[13] Eiropas Komisija (2020), Eiropas digitālās nākotnes veidošanas stratēģija.